

Koncepce práce s návštěvnickou veřejností pro CHKO Jeseníky, NPP Jeskyně Na Pomezí a NPP Na Špičáku

Plánovací část

Zpracovatel: Dalibor Kvita, Kateřina Kočí

Listopad 2022

Seznam používaných zkratk:

AOPK ČR – Agentura ochrany přírody a krajiny České republiky

DP – Dům přírody

EVL – evropsky významná lokalita

CHOPAV – chráněná oblast přirozené akumulace vod

IS – informační středisko

KPNV – koncepce práce s návštěvnickou veřejností

LČR – Lesy České republiky, s. p.

LS – lesní správa

MZCHÚ – tzv. maloplošné ZCHÚ, tj. vybrané kategorie ZCHÚ (národní přírodní rezervace, národní přírodní památka, přírodní rezervace, přírodní památka)

NKP – národní kulturní památka

NNO – nevládní nezisková organizace

NPP – národní přírodní památka

NS – naučná stezka

OPK – ochrana přírody a krajiny

PP – přírodní památka

PR – přírodní rezervace

TTP – trvalé travní porosty

ZCHÚ – zvláště chráněné území

ZPF – zemědělský půdní fond

Účel a cíle interpretace

Při stanovování cílů interpretace je nezbytné vzít v úvahu účel, za jakým je interpretace v území CHKO plánována, aktuální i dlouhodobé cíle ochrany přírody i zájmy dalších zainteresovaných stran jako jsou obce, památkové instituce, nestátní neziskové organizace, subjekty hospodařící v území apod.

Účel KPNV

Účel zpracování Koncepce práce s návštěvnickou veřejností shrnuje schválená metodika:

- Definovat a potvrdit některá základní omezení ve vztahu k rozvoji cestovního ruchu, aby bylo možné předcházet zbytečným střetům ochrany přírody a krajiny s cestovním ruchem
- Navrhnout řešení negativního vlivu návštěvnosti na předměty ochrany, aby bylo možné omezit existující negativní dopady cestovního ruchu v území
- Vypracovat plán interpretace ochrany přírody a krajiny zasazený do širšího regionu a vhodných obsahů a metod komunikace s jednotlivými cílovými skupinami, aby bylo možné zvyšovat pochopení a podporu veřejnosti pro činnost AOPK ČR

Obecný cíl interpretace

Pomoci návštěvníkům vnímat význam, krásu i zranitelnost přírody a krajiny Jeseníků, ocenit její jedinečnost i snahy o její uchování cestou spolupráce státní ochrany přírody, hospodářů, obcí, neziskových organizací i dalších subjektů, a motivovat návštěvníky k účasti na její ochraně a zachování.

Cíle interpretace

čeho chceme interpretací dosáhnout, jak má působit na návštěvníky, co by si měli návštěvníci odnášet a) v oblasti znalostí, b) postojů (emocí) a c) jak by interpretace měla ovlivnit jejich chování

Cíle vzdělávací

Uvědomit si, že horská krajina Jeseníků je výjimečně křehkým, jedinečným dílem horské přírody s množstvím unikátních druhů organismů, z nichž mnohé se vyskytují pouze zde; ochrana tak cenného prostoru vyžaduje specifická pravidla.

Uvědomit si, že Jeseníky jsou velmi vodnaté hory, jejichž hřebeny stojí v cestě vlhkým oceánským větrům, které spoluutvářejí jejich charakter a rozmanitost.

Pochopit, že i zdánlivě nedotčená horská příroda byla po staletí různě intenzivně ovlivňovaná člověkem.

Uvědomit si, že přírodu a krajinu Jeseníků ohrožuje neustále rostoucí počet sportovců, rekreatantů a dalších návštěvníků, jejich stoupající očekávání a nároky. Stále ubývá míst, kde je ticho, klid, tma; ubývá míst vhodných pro nerušený život rostlin i živočichů.

Uvědomit si, že krajina Jeseníků plní mnoho tzv. ekosystémových funkcí, které ke své existenci potřebujeme; ochrana přírody a krajiny chráněním biologické diverzity a ekologické stability významně přispívá k jejich zachování.

Uvědomit si, že Jeseníky jsou součástí okolního světa a i zde se projevují očekávané i obtížně předvídatelné vlivy globalizace a změny klimatu.

Uvědomit si, že turistika má v Jeseníkách dlouhodobou tradici; zdejší turistické cesty jsou vedeny tak, aby návštěvníkům umožnily poznat i ta nejzajímavější a nejcennější místa a fenomény hor.

Cíle emoční

Pocítit pokoru, respekt a úctu k přírodě a krajině Jeseníků, sounáležitost s ní a spoluzodpovědnost za její budoucnost.

Pocítit respekt k mohutným silám přírody, které se podílely na vytvoření této krajiny a trvale ji ovlivňují, a jež plně poznat, předvídat a ovládnout není v naší moci.

Pocítit touhu po zachování rostlin, živočichů a prvků neživé přírody v jejich přirozené rozmanitosti a kráse, a odhodlání vlastním dílem přispět k jejich ochraně.

Pocítit hrdost k Jeseníkům jako k domovu a péči o ně tak vytvářet dlouhodobý a silný vztah.

Vnímat sám sebe jako návštěvníka v tajemném světě rostlin a živočichů, cítit kouzlo možnosti spatřit například sokola jako symbol svobody.

Vnímat význam a hodnotu zážitku z kontaktu s přírodou, který zůstává součástí našeho vnitřního světa a formuje nás.

Cíle v oblasti chování

Uzpůsobit chování návštěvníků tak, aby svým pobytem nezanechali v chráněném území žádnou stopu.

Respektovat omezení vyplývající ze zákonné ochrany území a prosazovat jejich respektování mezi ostatními návštěvníky a dalšími uživateli území, a tak svým chováním přispívat k ochraně zdejší přírody a krajiny (neznečišťovat území odpady - co jsem si přinesl, to si zase odnesu, respektovat zákazy vjezdu, parkovat jen na vymezených parkovištích, tábořit jen na vyhrazených místech ad.).

Chovat se ohleduplně k ostatním návštěvníkům a přispět tak k jejich příjemnému zážitku z návštěvy Jeseníků.

Nezveřejňovat fotografie citlivých lokalit zejména na sociálních sítích a chránit je tak před ohrožujícím zvyšováním návštěvnosti.

Upřednostňovat veřejnou dopravu v území i do území před dopravou individuální.

Aplikovat poznatky a zkušenosti o fungování přírodních procesů získané návštěvou chráněných území aplikovat v krajině v okolí vlastního domova.

Cílové skupiny interpretace

Návrh cílových skupin vychází z rozdělení vyplývajícího z průzkumu návštěvnosti. Pro další práci s dokumentem bylo využito definování cílových skupin podle jejich funkce v území (pěší, cyklisté, horolezci...) a ostatní důležité atributy jsou součástí popisu cílové skupiny. Cyklisty jsme na základě diskusí rozdělili na adrenalinové cyklisty (bikery) a rekreační cyklisty. Rovněž z návštěvníků věnujících se zimním sportům byli vylišeni adrenalinoví skituristé ve volném terénu. Důraz je kladen na cílové skupiny s významným dopadem na stav území ovlivnitelné interpretačními prostředky.

AKTUÁLNÍ DOPAD NA STAV ÚZEMÍ a NEJČASTĚJ ŠÍ ZDROJ PROBLÉMO VÉHO CHOVÁNÍ	VYS OKÝ	E.		B.		A.	Pěší turisté Adrenali noví cyklisté
						Sdíleči zážitků	
	STŘE DNÍ	G. Skůtraři na sněhu Bivakist é		D.	Cykloturis té Elektrocyk listé	C.	Fotograf ové přírody a dronaři
		Sběrači lesních plodů		Rodiny s dětmi Amatérš tí přírodov ědci	Čelovkáři	Památní čkáři	
	NÍZK Ý	I. Karavan isté	Alkotur isti	H.	Pejskaři	F.	Odborné exkurze
		Mototur isté		Dětské skupiny - tábor níci	Běžkaři		
			NÍZKÝ		STŘEDNÍ		VYSOKÝ
		ODHADOVANÝ VÝZNAM PRO DLOUHODOBOU PODPORU PÉČE O ÚZEMÍ					

Vybrané cílové skupiny interpretace

Skupina A: Vysoký aktuální dopad na stav území x Vysoký význam pro dlouhodobou podporu péče o území

Pěší turisté

Stručná charakteristika

Vysoký dopad na stav území a význam této skupiny je dán její velkou početností a dlouhodobým působením v Jeseníkách (již od 19. století). Většina pěších turistů do území přijíždí vlastním automobilem. Mezi pěšími návštěvníky výrazně dominují vícedenní pobytoví návštěvníci. Jejich pobyt v území je obvykle jednou za rok či několik let, případně je to jejich prvnávštěva. Nejčastěji se jedná o rodiny s dětmi do patnácti let a páry. Problémy mohou působit hlavně odhazováním odpadků, hlukem, sešlapem, rušením v ochranných lokalitách, nevědomým přenosem diaspor nepůvodních druhů rostlin a zatěžováním území dopravou včetně dopravy v klidu.

Vysoký význam pro podporu péče o území vyplývá z množství důvodů, které tuto skupinu vedou k návštěvě území. Většinu těchto návštěvníků přivádí do území poznávání přírodního a kulturního dědictví a významný podíl této cílové skupiny je nakloněn myšlence vyloučit či regulovat vstup do nejcennějších částí území.

Zájmy a možná nabídka:

Významný podíl návštěvníků nemá zájem o žádné další aktivity v území. V případě projeveného zájmu mají podle výzkumu zájem zejména o terénní aktivity, jako je digitální průvodce či exkurze terénem s průvodcem (lidským). Tematický zájem není významně vyhraněný. Mírně dominuje zájem o základní informace o oblasti, místní tradice (horské hospodaření), informace o historii oblasti, zvířata, ochranu přírody. Tato témata by měla být zohledněna na stezkách, v průvodcovských exkurzích i v jiných výstupech určených této cílové skupině.

Sdíleči zážitků

Stručná charakteristika

Vysoký dopad na stav území a vysoký význam této skupiny je dán charakterem chování (silnou potřebou sdílet své zážitky zejména prostřednictvím sociálních sítí) a jejich mnohdy vysokým dopadem na ostatní návštěvníky (včetně těch budoucích). Aktivity skupiny se soustředí zejména do vizuálně atraktivních lokalit a návštěvnických tras vedených terénem zvýrazňujícím výkon influencerů. Jejich pobyt v území se řídí atraktivním počasím a vizuálně zajímavými částmi sezóny. Problémy způsobují hlavně sešlapem a rušením v ochranných lokalitách, hlukem či pohybem v MZCHÚ mimo cesty a propagováním lokalit i scénérií, které nelze spatřit/fotografovat bez porušení ochranných podmínek. Mají obvykle velký dopad na další návštěvníky, mezi nimiž toto problémové chování propagují.

Vysoký význam pro podporu péče o území vyplývá z možnosti pozitivně ovlivnit postoje i smýšlení této cílové skupiny a vychovat si tak uvědomělé budoucí návštěvníky území, kteří k němu mají hluboký vztah.

Zájmy a možná nabídka:

Dominantním zájmem většiny cílové skupiny je budování vlastní image a PR pro sebe či své produkty. Nicméně v případě chování a postojů podporujících zájmy OP je díky obvykle velkému dosahu a dopadu jejich aktivit možno využít tohoto vysokého potenciálu. Nezanedbatelná je také potřeba kultivace komunity s cílem dosáhnout větší zodpovědnosti za dopady sdílení zážitků a ovlivňování veřejného prostoru.

Adrenalinoví cyklisté

Stručná charakteristika

Vysoký dopad na stav území a vysoký význam této skupiny je dán charakterem chování. Skupina sice není ve srovnání s jinými skupinami příliš početná, nicméně díky sklonům k nedodržování pravidel a vysoké výkonnosti je její dopad a význam velmi vysoký. Silná tendence k nedodržování nastavených pravidel je zdrojem konfliktů s jinými návštěvnickými skupinami. Do území přijíždějí zejména za extrémním sportovním výkonem a Jeseníky jim slouží pouze jako kulisa pro jejich výkon. V nejextrémnější formě jim nestačí prostor, kde mohou svému koníčku holdovat legálně, ale hledají příležitosti k jízdě ještě náročnějším terénem, což však ve velkém množství případů vede k porušování ochranných podmínek ZCHÚ, případně jízdou po nevhodných trasách způsobují konflikty s pěšími návštěvníky, umocňují erozi a rozšiřování chodníků atp.

Vysoký význam pro podporu péče o území vyplývá z předpokladu, že v případě pozitivního ovlivnění chování této cílové skupiny ubude konfliktních situací s OP i jinými návštěvníky území.

Zájmy a možná nabídka:

Dominantním zájmem většiny cílové skupiny je sportovní výkon. Stávající nabídka legálních tratí a tras v území je dostačující a rovnoměrně rozprostřená. V těchto areálech a v IC je vhodné s cílovou skupinou pracovat na kultivaci komunity s cílem dosáhnout větší zodpovědnosti.

Skupina B: Vysoký aktuální dopad na stav území x Střední význam pro dlouhodobou podporu péče o území

Adrenalinoví ski turisté

Stručná charakteristika

Vysoký dopad na stav území a střední význam této skupiny je dán charakterem chování. Skupina sice není ve srovnání s jinými skupinami příliš početná, nicméně díky sklonům k nedodržování pravidel a vysoké výkonnosti je její dopad a význam vysoký. Do území přijíždějí zejména za extrémním sportovním výkonem a Jeseníky jim slouží pouze jako kulisa pro jejich výkon. V nejextrémnější formě jim nestačí prostor, kde mohou svému koníčku holdovat

legálně, ale hledají příležitosti k pohybu ještě náročnějším terénem, což však ve velkém množství případů vede k porušování ochranných podmínek ZCHÚ.

Střední význam pro podporu péče o území vyplývá z možnosti pozitivně ovlivnit postoje i smýšlení této cílové skupiny a vychovat si tak uvědomělé budoucí návštěvníky území, kteří k němu mají hluboký vztah.

Zájmy a možná nabídka:

Dominantním zájmem většiny cílové skupiny je sportovní výkon. Stávající nabídka legálních tratí a tras v území je dostačující a rovnoměrně rozprostřená. V těchto areálech a v IC je vhodné s cílovou skupinou pracovat na kultivaci komunity s cílem dosáhnout větší zodpovědnosti.

Účastníci hromadných akcí

Stručná charakteristika

Vysoký dopad na stav území a střední význam skupiny je dán zejména množstvím účastníků těchto akcí a jejich koncentrací v atraktivních částech CHKO. Za hromadné akce pro účely této dokumentace považujeme jednak jednorázové sportovní či kulturní akce s více než 50 účastníky a dále také akce/výzvy rozložené v čase a prostoru (např. "vrcholové výzvy" atd.). Průzkumem návštěvnosti nebyli zastiženi, což bylo způsobeno výběrem profilů, na nichž průzkum probíhal, a termínů průzkumu. U hromadných akcí s jasným oficiálním organizátorem je možno průběh těchto akcí korigovat, nicméně v území probíhají i akce organizované prostřednictvím sociálních sítí, u nichž mnohdy nelze organizátora identifikovat a kontaktovat a u nichž existuje reálné nebezpečí negativních zásahů do přírodního prostředí.

Střední význam pro podporu péče o území vyplývá z možnosti pozitivně ovlivnit postoje i smýšlení této cílové skupiny a vychovat si tak uvědomělé budoucí návštěvníky území, kteří k němu mají hluboký vztah.

Zájmy a možná nabídka:

Tato cílová skupina přichází do území zejména za okamžitým zážitkem spojeným s danou hromadnou akcí (sportovním výkonem či jiným zážitkem). Hromadné akce lze v některých případech využít k vhodné interpretaci a ovlivnění smýšlení cílové skupiny tak, aby byly jejich zájmy konzistentní se zájmy OP.

Skupina C: Střední aktuální dopad na stav území x Vysoký význam pro dlouhodobou podporu péče o území

Fotografové přírody a dronaři

Stručná charakteristika

Střední dopad na stav území a vysoký význam této skupiny je dán charakterem chování a pohybu skupiny v území a propagačním potenciálem této skupiny. Aktivita této cílové skupiny se soustředí zejména v místech s atraktivními scenériemi, případně v místech výskytu vizuálně atraktivních druhů rostlin či živočichů. Po území se pohybují zejména pěšky a vlastním automobilem. Problémy způsobují zejména propagací a popularizací vizuálně atraktivních scenérií, čímž mnohdy zvyšují další návštěvnost fotografovaného území. Dále sešlapem a rušením v ochranných exponovaných lokalitách či pohybem v MZCHÚ mimo cesty.

Vysoký význam pro podporu péče o území vyplývá z možnosti pozitivně ovlivnit postoje i smýšlení této cílové skupiny a dále jejich prostřednictvím ovlivňovat chování dalších návštěvníků oblasti. Jejich zájmem je, aby vizuální atraktivita území byla zachována; lze s nimi pracovat jako s uvědomělou skupinou, která má k přírodě vztah. Významným sjednocujícím a aktuálním tématem je etika pořizování foto a dalších záznamů v souvislosti se zachováním kvality přírodního prostředí (vytváření pozitivního obrazu hodnot, aniž bychom se současně podíleli na jejich ničení).

Zájmy a možná nabídka:

Do území přicházejí zejména za atraktivním a inspirativním prostředím pro svou tvorbu. Je zde potenciál pro cílenou práci prostřednictvím lektorů a průvodců při tematických workshopech, soutěžích, spolupracích při vydávání různých tiskovin či šetrné propagaci území.

Památníkáři

Stručná charakteristika

Střední dopad na stav území a vysoký význam této skupiny je dán charakterem chování a pohybu skupiny v území a propagačním potenciálem této skupiny. Aktivita této cílové skupiny se soustředí spíše v místech s atraktivními scenériemi. Jejich cílem je vytváření (a navštěvování) památníků a pomníků lidem, kteří měli danou scenérii rádi. V posledních letech tento módní trend zesiluje. Již dávno ztratil vazbu na události svázané s konkrétním prostředím a stal se spíše soukromou rodinnou či přátelskou připomínkou na některé ze statisíců milovníků Jeseníků. Průzkumem návštěvnosti nebyla tato cílová skupina zastižena naráz od pobytových stop této skupiny návštěvníků. Problémy způsobují zejména propagací a popularizací lokalit s pomníčky, čímž mnohdy zvyšují další návštěvnost dotčených lokalit. Dále sešlapem a rušením v ochranných exponovaných lokalitách či pohybem v MZCHÚ mimo cesty.

Vysoký význam pro podporu péče o území vyplývá z možnosti pozitivně ovlivnit postoje i smýšlení této cílové skupiny a dále jejich prostřednictvím ovlivňovat chování dalších návštěvníků oblasti. Jejich vztah k Jeseníkům je pozitivní, nicméně mají problém s dodržováním nastavených pravidel.

Zájmy a možná nabídka:

Jejich zájem je vázán zejména na pomníčky svázané s jejich blízkými, nicméně existuje i skupina návštěvníků, kteří ve vyhledávání a navštěvování pomníčků vidí smysluplné naplnění volného času.

Skupina D: Střední aktuální dopad na stav území x Střední význam pro dlouhodobou podporu péče o území

Cykloturisté

Stručná charakteristika

Střední dopad na stav území a význam této skupiny je dán zejména její rizikovostí pro erozně náchylné oblasti a pro území s klidovým režimem. Většina rekreačních cyklistů do území přijíždí vlastním automobilem. U cykloturistů převažují místní nad vícedenními návštěvníky. U příchozích návštěvníků je jejich pobyt v území je obvykle jednou za rok či několik let. Nejčastěji se jedná o jednotlivce a páry. Problémy mohou působit hlavně kolizemi s pěšími návštěvníky, iniciací erozních rýh až plošné eroze, hlukem a rušením v exponovaných lokalitách či zatěžováním území dopravou včetně dopravy v klidu.

Do území přijíždějí zejména obhlížet scenérie (hlubší poznávání území je upozaděno za cyklistikou). Kolo je pro ně zejména prostředek usnadňující pohyb po území. Významný podíl této cílové skupiny je nakloněn myšlence vyloučit či regulovat vstup do nejcennějších částí území.

Zájmy a možná nabídka:

Nejvýznamnější podíl cykloturistů nemá zájem o nic z interpretačních aktivit. V případě, že projevují o něco zájem, je to digitální průvodce, program pro děti či procházka přírodou s průvodcem. Tematický zájem není významně vyhraněný. Rovnoměrně je zastoupen zájem o informace o historii oblasti, základní informace o oblasti, zvířata, lidovou architekturu a geologii a geomorfologii. Tato témata by měla být zohledněna na stezkách, v průvodcovaných exkurzích i v jiných výstupech určených této cílové skupině spolu s informacemi o tom, čím jízda na kole v přírodě může škodit.

Elektrocyklisté

Stručná charakteristika

Střední dopad na stav území a význam této skupiny je dán zejména její rizikovostí pro erozně náchylné oblasti a pro území s klidovým režimem. Podíl elektrocyklistů oproti klasickým cyklistům je podle průzkumu cca třetinový, nicméně množství elektrokol ve společnosti stále významně stoupá. Většina elektrocyklistů do území přijíždí vlastním automobilem. Výrazně převažují místní nad vícedenními návštěvníky. U příchozích návštěvníků je jejich pobyt v území obvykle jednou za rok či několik let. Nejčastěji se jedná o jednotlivce a páry. Problémy mohou působit hlavně kolizemi s pěšími návštěvníky, iniciací erozních rýh až plošné eroze, hlukem a rušením v exponovaných lokalitách či zatěžováním území dopravou včetně dopravy v klidu. Díky své vysoké mobilitě umožňují elektrokola dosáhnout odlehlých bodů dříve a většímu množství fyzicky méně zdatných cyklistů. Přídavný pohon umožňuje zvládat fyzicky náročné trasy většímu množství cyklistů, což vytváří další tlak na již silně zatížená místa. Rovněž umožňují pohyb významně svažitéjším územím náchylným k erozi což v kombinaci s výrazně

vyšší hmotností kola a z terénních pozorování patrného nezanedbatelnému rozdílu v hmotnosti těla mezi normálními cyklisty a elektrocyklisty způsobuje erozní potenciál blížící se nelegálnímu motokrosu.

I přesto, že do území přijíždějí prvořadě za scenériemi a sportem (specifického typu), je významný podíl této cílové skupiny nakloněn myšlence vyloučit či regulovat vstup do nejcennějších částí území.

Zájmy a možná nabídka:

Nejvýznamnější podíl elektrocyklistů nemá zájem o nic z interpretačních aktivit. V případě, že projevují o něco zájem, je to digitální průvodce, program pro děti či procházka přírodou s průvodcem. Tematický zájem není významně vyhraněný. Rovnoměrně je zastoupen zájem o informace o historii oblasti, základní informace o oblasti, zvířata, lidovou architekturu a geologii a geomorfologii. Tato témata by měla být zohledněna na stezkách, v průvodcovských exkurzích i v jiných výstupech určených této cílové skupině spolu s informacemi o tom, čím jízda na kole v přírodě může škodit. Po technické stránce očekávají dostatečně robustní síť nabíjecích bodů.

Rodiny s dětmi

Stručná charakteristika

Střední dopad na stav území a střední význam skupiny je dán zejména jejich množstvím, délkou setrvání a rozptylem po území CHKO. Jejich pobyt v území je obvykle dlouhodobější. Podíl prvonávštěvníků, občasných i každoročních návštěvníků je v této skupině rovnoměrně rozložen. Po území se pohybují zejména pěšky, v zimním období preferují sjezdové lyžování před běžkami. V případě ubytování preferují ubytování v malých penzionech či v hotelech, a to bez výraznějšího upřednostňování lokality. Preferují pěší výlety. Ve srovnání s ostatními skupinami je u nich výrazně nižší riziko spojené s průniky návštěvníků mimo vymezené cesty a nižší preference adrenalinových aktivit spojených s chováním rizikovým pro OPK. Dalším problémem může být neúmyslné vnášení synantropních druhů do citlivých společenstev, odhazování odpadků a zatěžování území dopravou včetně dopravy v klidu.

Vysoký zájem na práci s touto cílovou skupinou je způsoben zejména velkým potenciálem střetů se zájmy ochrany přírody a rovněž investice energie do změn chování budoucích návštěvníků. Práci s dětmi formujeme novou generaci milovníků a zastánců Jeseníků.

Zájmy a možná nabídka:

Rodiny s dětmi přicházejí do území zejména s cílem odpočinout si při poznávání přírodních krás. Očekávají dostatečně atraktivní a bezpečné trasy. Mají zájem o speciální programy pro děti cílené na místní tradice (horské hospodaření) a historii oblasti.

Amatérští přírodovědci

Stručná charakteristika

Střední dopad na stav území a střední význam skupiny je dán zejména jejich hlubokým zájmem o svou oblíbenou problematiku, který je často přivádí i do návštěvníky nepříliš frekventovaných částí CHKO. Primárním zájmem této skupiny je poznávání přírodních pamětihodností, při jejichž nacházení jsou často ochotni vynakládat nemalé úsilí. Dříve poměrně rozšířený přímý sběr přírodnin je dnes často nahrazován jejich fotografickou dokumentací, která však nemusí být prosta nedestruktivních vlivů na navštívené lokality. Podskupina geoturistů je specifickou částí amatérských přírodovědců. U této podskupiny zájem o shromažďování přírodnin (minerálů a zkamenělin) přetrvává a v případě nevhodné práce s touto skupinou může být zdrojem poškozování přírodního prostředí.

Při práci s touto cílovou skupinou lze v území získat řadu stoupenců hájících hodnoty OPK a při kultivaci primárního zájmu je možno významně minimalizovat negativní dopady neřízeného bádání této cílové skupiny.

Zájmy a možná nabídka:

Informační materiály, publikace a mapy s informacemi o předmětech jejich zájmu, které je vhodné koncipovat tak, aby přiváděly zájemce pouze do míst či k fenoménům, které zátěž i zájem návštěvníků snesou. Průvodcované exkurze za předměty jejich zájmu. Legální plochy pro sběr minerálů. Infrastruktura pro snadné sdílení nálezových dat.

Hráči geolokačních her, vrcholáři

Stručná charakteristika

Střední dopad na stav území a střední význam této skupiny je dán charakterem chování a pohybu skupiny v území a propagačním potenciálem této skupiny. Aktivita této cílové skupiny se soustředí spíše v lokalitách s atraktivními cíli v případě geolokačních her a do míst atraktivních vrcholů. Cílem je zejména přiřazení další cílové položky či bodů v herním systému. Nicméně u geolokačních her je možno pracovat i s didaktickým či interpretačním potenciálem. V posledních letech tento módní trend zesiluje. Průzkumem návštěvnosti sice byla tato cílová skupina zastižena, nicméně pod úrovní statistické chyby. Problémy způsobují zejména propagací a popularizací lokalit, čímž mnohdy zvyšují další návštěvnost dotčených lokalit. Dále sešlapem a rušením v ochránářsky exponovaných lokalitách či pohybem v MZCHÚ mimo cesty.

Střední význam pro podporu péče o území vyplývá z možnosti pozitivně ovlivnit postoje i smýšlení této cílové skupiny a dále jejich prostřednictvím ovlivňovat chování dalších návštěvníků oblasti. Jejich vztah k Jeseníkům je pozitivní, nicméně často mají problém s dodržováním nastavených pravidel, a to jak mimo hru, tak některých vnitřních pravidel hry.

Zájmy a možná nabídka:

Jejich zájem je vázán zejména na dosažení herního cíle, nicméně existuje i skupina návštěvníků, pro které je účast na hře nástrojem k hlubšímu poznávání území, čehož je možno využít k edukaci a interpretaci.

Horolezci

Stručná charakteristika

Střední dopad na stav území a střední význam této skupiny je dán zejména územím, které je pro ně atraktivní. Skalní oblasti s lezeckými terény jsou často místy výskytu ZCHD a tím místy střetů s legislativou. Do území obvykle přijíždějí vlastním automobilem. Průzkum tuto skupinu zastihl pouze v zimním období, což bylo způsobeno zejména výběrem lokalit sběru dotazníků. V zimním období je horolezecky atraktivní zejména legální lezení v ledopádu Vysokého vodopádu. Díky vysoké míře organizovanosti prostřednictvím ČHS se dlouhodobě daří s cílovou skupinou pracovat a tím tlumit případné negativní dopady horolezecké činnosti na ZCHD a ZCHÚ. Problematický může být sešlap a rušení v exponovaných lokalitách, případně divoké pokusy o lezení v lokalitách, kde je to vyloučeno s ohledem na ochranné podmínky, či nepovolené táboření.

Střední význam pro podporu péče o území vyplývá z možnosti pozitivně ovlivnit postoje i smýšlení této cílové skupiny a vychovat si tak uvědomělé budoucí návštěvníky území, kteří k němu mají hluboký vztah.

Zájmy a možná nabídka:

Dominantním zájmem většiny cílové skupiny je sportovní výkon. Stávající nabídka legálních terénů v území je dostačující. Je vhodné s cílovou skupinou pracovat na kultivaci komunity s cílem dosáhnout větší zodpovědnosti.

Čelovkáři

Stručná charakteristika

Skupina se rekrutuje zejména z vytrvalostních běžců, případně běžkařů. Klíčovým svorníkem je pohyb v území mezi soumrakem a rozedněním bez ohledu na aktuální počasí a roční období při honbě za sportovním výkonem. Střední dopad na stav území a střední význam této skupiny je dán charakterem chování. Skupina sice není ve srovnání s jinými skupinami příliš početná, nicméně díky sklonům k nedodržování pravidel, vysoké výkonnosti a pohybu územím v obvyklou klidovou dobu je jednotlivců dopad a význam velmi vysoký. Silná tendence k nedodržování nastavených pravidel je zdrojem konfliktů s OPK. Do území přijíždějí zejména za extrémním sportovním výkonem a Jeseníky jim slouží pouze jako kulisa pro jejich výkon. V nejextrémnější formě jim nestačí prostor, kde mohou svému koníčku holdovat legálně, ale hledají příležitosti k pohybu ještě náročnějším terénem, což však ve velkém množství případů vede k porušování ochranných podmínek ZCHÚ.

Vysoký význam pro podporu péče o území vyplývá z předpokladu, že v případě pozitivního ovlivnění chování této cílové skupiny ubude konfliktních situací s OPK.

Zájmy a možná nabídka:

Dominantním zájmem většiny cílové skupiny je sportovní výkon. Stávající nabídka legálních tratí a tras v území je dostačující a rovnoměrně rozprostřená. V těchto lokalitách a v IC je vhodné s cílovou skupinou pracovat na kultivaci komunity s cílem dosáhnout větší zodpovědnosti či eliminaci negativních projevů.

Struktura sdělení

Klíčová sdělení jsou hlavním vodítkem pro tvůrce prostředků interpretace (expozice Domu přírody, naučné stezky, exkurze, programy apod.). Klíčové sdělení popisuje poznání, s nímž by návštěvník měl opouštět libovolný prostředek interpretace; pro tvůrce interpretace je cílem, k němuž má směřovat. Klíčová sdělení nejsou nikde zveřejňována; jsou ale nezbytnou pracovní pomůckou tvůrců interpretace. Hlavní sdělení je „střechou“ zahrnující v sobě dílčí, podrobnější sdělení, která je zpřesňují.

Hlavní sdělení

Jeseníky, ač člověkem po staletí ovlivňované, jsou se svými horskými smrčínami, alpským bezlesím, lavinovými drahami, rašeliništi i přírodě blízkými listnatými lesy nezaměnitelným dílem horské přírody v okolní kulturní krajině. Díky jedinečným přírodním podmínkám jsou domovem řady druhů, které se vyskytují pouze v této části sudetských hor.

Dílčí sdělení

Podrobnější, dílčí sdělení dále rozvíjejí, dokládají a strukturují výše uvedené hlavní sdělení:

1. Jeseníky jsou horskou krajinou formovanou tvrdými povětrnostními podmínkami a pestrým složením hornin v podloží, na kterou reagují organismy, které je osidlují.

1a. Hradba Jeseníku stavějící se do cesty větru a mrakům utváří pestrá horská bezlesí a ovlivňuje horské smrčiny při jeho hranici.

1b. Jeseníky jsou tvrdým jádrem prastarého horstva, svým pestrým složením a jemnou mozaikou vytvořily rozmanité podmínky pro život mnoha vzácných organismů.

1c. Kombinace povětrnostních podmínek a rozmanitosti geologického podloží umožnily vznik mnoha druhů organismů a jejich společenstev, které jinde na světě nenajdeme nebo se mohou vyskytovat jen v horách.

1d. Voda ve všech skupenstvích utváří reliéf hor. Horské ledovce, voda, mráz a stékající bystřiny vytvářejí podobu hlavního hřbetu se skalními sruby, sutěmi, mrazem tříděnými půdami a množstvím údolí, která oddělují hřebeny vybíhající z hlavního hřbetu.

1e. Bohatství pramenů, prameništ, bystřin a rašeliništ na svazích, v horských sedlech a údolích poskytuje podmínky pro život na vodu vázaných rostlin a živočichů a ovlivňuje klima v celé oblasti.

2. Dnešní podoba Jeseníků je z velké části výsledkem spolupůsobení člověka a přírodních podmínek předurčujících využití hor v minulosti i dnes.

2a. Nerostné bohatství a bohatství lesů od středověku lákaly člověka k osidlování Jeseníků. S přibývajícím množstvím lidí v údolích začaly být využívány k hospodaření také horské polohy.

2b. Těžba lesů pro zpracování kovů a zemědělské hospodaření měnily krajinu, ovlivňovaly horní hranici lesa i podobu horských luk.

2c. Dobýváním kovů vznikly rozsáhlé systémy štol, které se staly domovem mnoha druhů netopýrů.

2d. V podhůří vznikaly obce s typickými vesnickými staveními, která byla přizpůsobena drsným horským podmínkám (jednotný jesenický dům, památkové rezervace).

2e. Výměna obyvatel po druhé světové válce způsobila částečné vylidnění, změnu hospodaření a vztahu ke krajině. Zároveň se rozšířilo využití hor k rekreaci a lidská práce v krajině začala různým druhům organismů scházet.

3. Jeseníky potřebují aktivní péči a ochranu, aby byly stále domovem vzácných druhů a útočištěm člověka před vlivem moderní doby.

3a. Ty pestré horské i podhorské louky, lesy a mokřady formované lidskou prací potřebují naši trvalou péči pro zachování jejich druhového bohatství.

3b. Probíhající klimatická změna a globalizace přivádějí do Jeseníků nové, dříve se zde nevyskytující druhy rostlin a živočichů, které jsou zdrojem nežádoucích změn ve zdejší přírodě, ohrožují existenci místních druhů a tím křehkou stabilitu a odolnost ekosystémů.

3c. Vlivem stoupající intenzity lidských aktivit v Jeseníkách mizí území ticha, klidu a tmy, nepostradatelná pro všechny živé bytosti. Křehká společenství rostlin a živočichů i ráz krajiny je snadné poškodit nešetrným turismem a pohybem mimo stezky zejména v zimním období.

4. Ledovcovými vodami spoluutvářené jeskyně Na Špičáku jsou jedněmi z historicky nejdéle doložených jeskyní ve střední Evropě, na jejichž stěnách nalezneme množství historických nápisů.

4a. Jedinečně formované srdcovité chodby v mramorech byly vytvářeny tavnými vodami kontinentálního ledovce, který až do tohoto místa dosahoval ze Skandinávie.

4b. Návštěvníci pronikající do jeskyní od 16. století po sobě zanechali množství nápisů a kreseb. Tyto historické nápisy, dokládající návštěvy jeskyně, bychom dnes považovali za nepřípustné vandalství.

4c. Krasové dutiny jsou životním prostorem mnoha druhů netopýrů.

5. Jeskyně Na Pomezí je největší jeskyní v České republice vytvořenou v mramorech s bohatou sintrovou výzdobou.

5a. Do velkých hloubek mrazem formovaná jeskyně je součástí stále objevovaného rozsáhlejšího jeskynního systému v mramorovém vrchu Smrčník a svým charakterem je podobná krasovým oblastem velehor.

5b. Pro pestře tvarovanou krápníkovou výzdobu jsou charakteristické velké stalaktity srdcovitého tvaru.

Prostředky interpretace

návrh konkrétních způsobů interpretace jednotlivých sdělení pro dané skupiny návštěvníků

Návrh prostředků interpretace

Zde je stručný komentář k tomu, jak navrhované typy prostředků chápat. Podrobněji jsou rozpracovány v rámci Aplikační části Koncepce.

Návštěvnická a informační střediska

Dům přírody Jeseníků

Dům přírody Jeseníků by měl být hlavním nástrojem pro komunikaci s veřejností vstupující do nejcennější části CHKO - NPR Praděd. Nejvýhodnější lokalitou pro Dům přírody Jeseníků je obec Karlova Studánka. Jedná se o klíčové nástupní místo pro oblast Pradědu a Bílé Opavy, které je zároveň lázněmi. V současnosti se v lokalitě nachází Informační středisko, které však v důsledku špatného technického stavu a malé kapacity objektu neodpovídá potřebám. Vzhledem k celoročnímu charakteru návštěvnosti je potřeba sezónní provoz IS nahradit plnohodnotným celoročním provozem DP, čehož lze nejnázne dosáhnout výstavbou nového objektu.

Vzhledem k rozsáhlosti území CHKO a několika silně navštěvovaným územím je potřeba DP doplnit o další informační středisko (například Rejvív, Šumpersko), miniinfobody a toulavou interpretaci.

Informační středisko CHKO Jeseníky - Karlova Studánka

IS se nachází v parku lázní Karlova Studánka v těsné blízkosti parkoviště. Je umístěno na frekventovaném, strategicky vhodném místě. Objekt je vzhledem k technickým limitům možno provozovat pouze v letní sezóně. V zimním období musí být uzavřen i přes to, že návštěvnost lokality je stále vysoká. Součástí IS je venkovní expozice zaměřená na geologii Jeseníků, jedna z nejstarších v ČR.

Vzhledem k vysoké návštěvnosti a výhodné poloze doporučujeme IS v co nejkratší době přestavět na DP Jeseníků.

Důležitým úkolem DP a IS je návštěvníky směřovat k místům turisticky zatížitelným cestovním ruchem a tak snížit tlak vysoké návštěvnosti na citlivé oblasti, dále na stávající kvalitní návštěvnickou infrastrukturu (naučné stezky...) a prezentovat omezení, s nimiž se v CHKO návštěvník setká, a pravidla, kterými se návštěvník při pobytu v CHKO má řídit. Dále zajišťuje i veřejné WC v silně navštěvovaných lokalitách.

Ostatní informační střediska, infocentra - miniinfobody

Miniinfobody mohou vznikat ve spolupráci s partnery, převážně obcemi, na nástupních místech do Jeseníků jako součást zázemí parkovišť, klíčových turistických atraktivit, informačních kiosků či altánů stávajících nebo plánovaných. Cílem je využít návštěvnickou infrastrukturu ve vlastnictví partnerů k umístění základních informací o CHKO Jeseníky, jeho mapy, pravidel chování, tiskovin ad.

Naučné stezky

Princip klasické naučné stezky spočívá v tom, že návštěvník panely absolvuje v určitém pořadí, tedy jde v určitém směru a měl by mít možnost si prohlédnout všechny panely na její trase. Naučná stezka má společné klíčové téma, návštěvníkovi přibližuje jedno, případně několik málo dílčích sdělení a využívá autentická místa a fenomény, kde lze konkrétní sdělení dobře ilustrovat bez poškození předmětů

ochrany. Tomu pak odpovídá výběr lokality naučné stezky, vedení trasy a umístění jednotlivých panelů. V závislosti na definované cílové skupině může být doplněna o různé interaktivní prvky.

Ohledně stávajících naučných stezek ve vlastnictví AOPK ČR navrhujeme (kromě nezbytné pravidelné kontroly a údržby):

NS Rejvív

Udržet stávající regulovaný režim na části stezky vedené po povalových chodnících k Velkému mechovému jezírku (vstupné investované do kontinuální údržby), odstranění nadbytečných cedulí ze vstupního objektu, aktualizovat stezku - doplnit o aktuální problematiku odumírání kulturních smrčů a realizovaných managementových opatření tak, aby nebylo zapotřebí doplňovat území o informační prvky vysvětlující problematiku, odstranit z trasy stezky dodatečné tabule. Vzhledem k trasování a velké návštěvnosti i ve skupině "rodiny s dětmi" doporučujeme stezku propojit s interaktivní hrou pro děti s vazbou na témata a zaměření NS.

NS Bílá Opava

Z důvodu větší bezpečnosti a komfortu turistů je žádoucí zjednotit průchod po žluté značce mezi rozcestím Na paloučku po rozcestí Nad vodopádem, je na zvážení opětovné zavedení výběru vstupného na tomto úseku s následným vkládáním výtěžku do údržby a oprav lávek, schodišť, řetězů a další zatížené infrastruktury, realizovat dotisk či nový tisk průvodce touto NS. NS je dobře strukturovaná a zacílená, nicméně stáří nosičů a jejich exponovanost si žádá investici do rekonstrukce NS.

NS Se skřítkem okolím Pradědu

Z trasy stezky je nezbytné odstranit dodatečné panely (panorama Pradědu, tabule LČR...), opravit či odstranit vyhlídkovou plošinu nad údolím Desné, přesunout tabuli na Hvězdě tak, aby byla čitelná. NS je dobře strukturovaná a zacílená, nicméně stáří nosičů a jejich exponovanost si žádá investici do rekonstrukce NS. Je nutné komunikačně a organizačně řešit problematiku fekálního znečištění okolí trasy, které je i přes přítomnost toalet na trase značné. Vzhledem k trasování a velké návštěvnosti i ve skupině "rodiny s dětmi" doporučujeme stezku propojit s interaktivní hrou pro děti s vazbou na témata a zaměření NS.

NS Světem horských luk

NS je dobře strukturovaná a zacílená, nicméně stáří nosičů na jejím začátku a jeho exponovanost si žádá investici do rekonstrukce NS. Stezka je bezpanelová a opatřená tabulkami na zastaveních, které je nutno znovu vyrobit a opatřit QR kódem. Je vhodné přesunout tabuli na Hvězdě tak, aby byla lépe viditelná. Stezku propojit se současnými tabulkami upozorňujícími na managementová opatření na hřebenech a u nástupu na stezku (pastva). Je vhodné komunikačně a organizačně řešit problematiku fekálního znečištění okolí trasy.

NS Velká kotlina

NS je dobře strukturovaná a zacílená, nicméně stáří nosičů a jejich exponovanost si žádá investici do rekonstrukce NS. Udržovat a rekonstruovat umístěné vyhlídkové plošiny a případně odstranit v závislosti na jejich funkčnosti (zarůstání výhledu).

NS Pasák

Při budoucí obnově je žádoucí opustit příliš technicistní, málo čtivý jazyk a zapracovat na lepším členění textu.

NS S Koprnickem na výlet Keprnickými horami

NS je dobře strukturovaná a zacílená, nicméně stáří nosičů a jejich exponovanost si žádá investici do rekonstrukce NS. Při rekonstrukci vynechat či změnit náplň desátého zastavení. Je vhodné komunikačně a organizačně řešit problematiku fekálního znečišťování okolí trasy.

Geologická expozice Karlova Studánka

Jedná se o jednu z nejstarších komplexních geologických expozic v ČR umístěnou v exteriéru. Výběr hornin reprezentuje celé území Jeseníků a Králického Sněžníku. Horniny jsou rozmístěny podle geografického klíče. K expozici chybí tištěný průvodce. Současný materiál, který existuje, je spíše seznámením s vystavenými horninami, není v něm mapa a lokalizace hornin v expozici.

Expozice je v letní sezóně doplněna několika přenosnými popiskami k zajímavým exponátům. Tyto popisky by mohly být rozšířeny na alespoň 10-20 nejzajímavějších exponátů.

V expozici jsou nárazově organizovány exkurze s odborníkem, které by mohly být častěji využívaným prostředkem interpretace.

Je však nutno důsledně dbát na cílovou skupinu. V případě interpretace geologických fenoménů se velmi často stává, že problematika je podána natolik odborně, že laika od sebe odpudí.

Kameny by měly být opatřeny nábrusy na každém ze vzorků různých hornin, aby bylo možno prezentovat strukturu hornin. Vzhledem ke stáří expozice je třeba dbát na čištění kamenů, na dobrý stav popisků apod.

Při stavbě DP je nutno zachovat geografický klíč expozice a nezasahovat do ní.

Projektové tabule

Jedná se o dočasné panely bez pevného ukotvení do země využívané v lokalitách realizovaných projektů či managementových opatření, která je zapotřebí návštěvníkům nejen oznamovat, ale zejména je interpretovat. Příkladem mohou být opatření na odstranění kosodřeviny, borůvky apod., kácení stromů ve výšce kolem turistických chodníků, dočasné omezení vstupu z důvodu hnízdění sokolů atd.

Mobilní informační bod (například trakař, nůše)

Pojízdný či přenosný informační bod či tabule, jehož výhodou je mobilita a nízké nároky na prostor. Lze jej využít k oslovení návštěvníků v místech s jejich vysokou koncentrací bez stávajícího zázemí, při hromadných akcích pořádaných jinými organizátory, při pořádání vlastních akcí a všude tam, kde je třeba reagovat na konkrétní situaci. Lze jej výhodně kombinovat s toulavou interpretací.

Vzhledem k rozsáhlosti CHKO se nabízí velké využití těchto bodů.

Živá interpretace

Prohlídky s průvodcem

Jedná se o pravidelné prohlídky v tradičních prohlídkových objektech, jako jsou místní muzea (lidé jsou – na rozdíl od občasných exkurzí - zvyklí tyto objekty navštěvovat) nebo příležitostné terénní exkurze s proškoleným místním průvodcem (TIC, nezávislý místní průvodce) či odborníkem – např. pracovníkem AOPK ČR, DP či externistou. K tradičním prohlídkovým objektům v území patří muzea v těsné blízkosti CHKO, např. Muzeum v Bruntále, Šumperku, Zlatorudné mlýny...

Příležitostné terénní exkurze jsou doposud málo využívaným prostředkem interpretace s velkým potenciálem. Soustředí se zejména v oblasti NPR s reprezentovanými klíčovými fenomény a v současnosti jsou nabízeny zejména školám. Nabízí se rozšíření pro další cílové skupiny.

Toulavá interpretace, terénní služba, školení strážců přírody

Toulavá interpretace je varianta živé interpretace, kterou je možno nabídnout v nejfrekventovanějších časech a v nejfrekventovanějších místech CHKO. Toulavá interpretace pracuje se sdělením, které chce vyložit, a oslovuje za tím účelem návštěvníky přítomné na místě, reaguje na jejich otázky či zájem. Toulavý interpretátor – toulavec – návštěvníky v případě potřeby usměrňuje. Toulavce je zapotřebí kvalitně proškolení.

Podobu toulavé interpretace může mít terénní služba strážce přírody, ale uplatní se i jako vysvětlení a prosazování omezení pohybu či konkrétního chování v lokalitách, kam je zakázán vstup nebo kde je třeba vysvětlit potřebu klidového režimu. Důraz by měl být kladen zejména na lokality s vysokou návštěvností a koncentrací problematického chování návštěvníků. V žádném případě není možno zaměňovat toulavou interpretaci s restriktivním vynucováním práva.

Je třeba zajistit soustavné školení strážců přírody v komunikaci a interpretaci.

Weby, sociální sítě

Weby CHKO i Informačního střediska (případně do budoucna Domu přírody) spolupracují a odkazují na sebe navzájem. Cílem je usnadnit uživatelům kontakt a získání informací. Obsahují základní prezentaci území, která by měla pro potenciálního i skutečného návštěvníka vytvářet celistvý obraz území CHKO. Měla by obsahovat všechna sdělení a souvislosti a nabídnout mu i podrobnější informace, které není v terénu nutné prezentovat všem a návštěvník si je v případě zájmu může snadno dohledat.

Weby mají návštěvníka směřovat k dalšímu objevování CHKO v mezích toho, co je možné nabídnout a není v rozporu se zájmy ochrany přírody a hospodářským provozem – viz Zdroje interpretace, dále část KPNV Limity využití území, případně jinými omezeními, která jsou v území platná. Weby návštěvníkovi poskytnou potřebné základní turistické informace o území, do kterého jede (dostupnost, orientace, služby, omezení, s nimiž se v CHKO setká) a seznámí jej s pravidly chování při návštěvě a pobytu v CHKO. Důležité je, aby podporovaly cíle KPNV.

Facebook a další sociální sítě (Instagram, X (dříve twitter)...) jsou široce rozšířená a proměnlivá média, kde probíhá komunikace, proudí informace, vytvářejí a prezentují se názory a postoje, které je třeba sledovat, reagovat na ně, usměrňovat je. Vlastní facebookové stránky a další profily je třeba udržovat aktivní a živé a pečovat o kulturu a etiku všech příspěvků. Jsou vhodné zejména pro rychlé sdílení informací a budování podpůrné přátelské komunity. Podporované a propagované aktivity musí být v souladu se Zdroji interpretace a Limity využití území.

Vzhledem k velké propagační síle webů a sociálních sítí je třeba velký důraz klást i na nástroje spravované klíčovými partnery (geoparkem, destinací, mapy.cz...). Je třeba důsledně dbát na soulad virtuální prezentace těchto partnerů zejména s Limity pro využití území.

Digitální průvodci

Virtuální on-line či off-line průvodce (např. nakoleipesky.cz, izi TRAVEL, EPU), naučnou stezkou, trasou či územím. Průvodce funguje na principu volně stažitelné aplikace do mobilního telefonu. Aplikace umožňuje tvořit prohlídky po objektech a venkovní trasy. Trasy jsou vyznačeny v mapě, jednotlivá zastavení mají svůj popis, fotografie a audio stopu. Prohlídky po objektech nejsou vázány na mapu. Trasy a prohlídky mohou být zdarma nebo zpoplatněny, záleží na tvůrci. Je vhodné upřednostnit využití stávajících platforem, na něž jsou již uživatelé zvyklí a soustředit se pouze na vytváření obsahu, nikoliv

prostředí platformy. Zvolené trasy i obsah zastavení by měly respektovat Zdroje interpretace a Limity využití území.

Návštěvnícká mapa CHKO, rezervace

Jednoduchá návštěvnícká mapa Jeseníků s lokalizací jednotlivých fenoménů (pouze těch, které je vhodné ukazovat – viz Zdroje interpretace, část KPNV Limity využití území) a jednoduchým popisem je vhodným nástrojem, který by bylo dobré využít. Mapa by umožnila směřovat pozornost návštěvníků do vybraných lokalit. Bude zahrnovat přírodní, historické i kulturní dědictví oblasti, které bude stručně představeno v souladu se sděleními, která definuje interpretační plán. Mapa by měla mít formu trhacího bloku A3 a místy její distribuce by tak byla turistická informační centra na území a v blízkosti CHKO, muzea, další místní atraktivita a ubytovatelé. Oboustranná mapa musí obsahovat také jasné vyznačené oblasti s omezeným vstupem a pravidla chování v CHKO.

Hledačky

Aktivita pro vyznavače hledaček (questingu), které jsou podobné šipkované či hledání „pokladu“. Hledačky by měly být vytvářeny pouze v místech, kde bude zajištěna údržba hledačky i krabice s pokladem, tj. kde na ně někdo pravidelně dohlíží a kontroluje je. Zvolené lokality i obsah hledaček budou respektovat Zdroje interpretace a Limity využití území. Optimální je jejich realizace s aktivními partnery v území, kteří běžně pracují s místními znalci a milovníky území, místními dětmi a podobnými skupinami místních obyvatel, u nichž je vhodné podporovat a ukotvovat vztah k místu, kde žijí.

Tiskoviny, propagační materiály

Význam tištěných materiálů i přes pokročilou digitalizaci nezanikl. K osvědčeným informačním materiálům patří průvodce naučnými stezkami – doplňují interpretaci dostupnou na panelech, umožňují přečíst si informace i jinde než v terénu, mapka může sloužit k lepší orientaci, tiskovina může splnit i funkci suvenýru či pracovního listu.

V CHKO Jeseníky byly vydány tištěné skládačky k jednotlivým rezervacím, které jsou nejnavštěvovanější nebo jsou v nich prezentovány fenomény - NPR Rejvíz, NPR Praděd, Bílá Opava, Velká kotlina, Petrovy kameny. Materiály jsou používány pro komunikaci s návštěvníky v TIC, IS i v terénu.

Území je zejména díky aktivitám Agentury ochrany přírody a krajiny ČR, spolků a destinačních agentur těmito tiskovinami poměrně saturováno a problematika ochrany území v nich dostává odpovídající prostor.

Vydávání tiskovin spojených s významnými tématy a výročími, projekty či kampaněmi je efektivním nástrojem práce s hlavními sděleními pro Jeseníky. Mohou to být například tiskoviny spojené s návratem velkých šelem, s odlesňovacími zásahy směřujícími k ochraně společenstev - borovice kleč, zásahy v přirozeném bezlesí na tlumení rozrůstajícího se borůvky, ochraně hnízdišť apod.

Tiskoviny by měly ctít zásady dobré interpretace: směřovat k dobře formulovanému cíli, oslovovat konkrétní cílovou skupinu a používat komunikační prostředky (jazyk, míra odbornosti, grafická úprava, obrazový doprovod), které jí vyhovují. Tematicky musí vycházet z KPNV.

Akce pro veřejnost

Akce pro veřejnost jsou obvykle organizačně, časově i personálně náročné, je třeba je připravovat s časovým předstihem, sladit termín konání s potenciálně konkurenčními podniky oslovujícími stejnou cílovou skupinu, mít k dispozici potřebné technické zázemí. Kvalitní akce pro veřejnost (Dny s odborníky v IS, Vítání ptačího zpěvu, Za sovím houkáním ad.) se mohou stát tradicí se všemi výhodami z toho

plynoucími (snadná propagace, vysoká návštěvnost, osobní a dlouhotrvající zájem účastníků, ekovýchovní efekt, podpora osobních kontaktů, příležitost pro neformální komunikaci).

Výhodná je rovněž možnost využít akcí pořádaných partnery a oslovit tak méně obvyklé cílové skupiny a velký počet návštěvníků.

Distribuce informačních materiálů a časopisu do TIC a obcí probíhá prostřednictvím AOPK ČR - Správy CHKO. Správa CHKO a IS CHKO Jeseníky zajišťují každoroční školení personálu informačních center. Pracovníci TIC se obracejí na IS v otázkách pravidel chování návštěvníků, např. bivakování v CHKO, apod. Navrhujeme pravidelná setkání s TIC a NNO, které komunikují cíle KPNV směrem k veřejnosti a mohou být spojencem při komunikaci pravidel chování.

Hlavní sdělení

Jeseníky, ač člověkem po staletí ovlivňované, jsou se svými horskými smrčínami, alpínským bezlesím, lavinovými drahami, rašeliništi i přírodě blízkými listnatými lesy, nezaměnitelným dílem horské přírody v okolní kulturní krajině. Díky jedinečným přírodním podmínkám jsou domovem řady druhů, které se vyskytují pouze v této části sudetských hor.

Dílčí sdělení 1

Jeseníky jsou horskou krajinou formovanou tvrdými povětrnostními podmínkami a pestrým složením hornin v podloží, na kterou reagují organismy, které je osidlují.

Dílčí, podrobnější sdělení	Prostředky interpretace obecně	Lokality, kde lze sdělení prezentovat nebo které je možné využít
<p>a) Hradba Jeseníku stavějící se do cesty větru a mrakům utváří pestrá horská bezlesí a ovlivňuje horské smrčiny při jeho hranici</p>	<p>Expozice DP ČR</p> <p>Expozice IS</p> <p>Naučná stezka / trasa s panely</p> <p>Weby</p> <p>Prohlídka s průvodcem</p> <p>Digitální průvodce</p> <p>Návštěvnická mapa</p> <p>Programy DP a SEV</p> <p>Programy SCHKO</p> <p>Mobilní infobod</p> <p>Toulavá interpretace</p> <p>Využití informačních míst partnerů v nástupních místech k umístění infotabulí, infomateriálů ad.</p> <p>Informační a propagační materiály</p>	<p>DP, IS, miniinfobody</p> <p>NS Bílá Opava, NS Velká kotlina, NS Světem horských luk, NS Se skřítkem okolím Pradědu, NS S koprníčkem na výlet</p> <p>Oblast hlavního hřebene</p>

<p>b) Jeseníky jsou tvrdým jádrem prastarého horstva, svým pestrým složením a jemnou mozaikou vytvořily pestré podmínky pro život mnoha vzácných organismů.</p>	<p>Expozice DP ČR</p> <p>Expozice IS</p> <p>Naučná stezka / trasa s panely</p> <p>Weby</p> <p>Prohlídka s průvodcem</p> <p>Digitální průvodce</p> <p>Návštěvnická mapa</p> <p>Programy DP a SEV</p> <p>Programy SCHKO</p> <p>Mobilní infobod</p> <p>Toulavá interpretace</p> <p>Využití informačních míst partnerů v nástupních místech k umístění infotabulí, infomateriálů ad.</p> <p>Informační a propagační materiály</p>	<p>DP, IS, miniinfobody</p> <p>NS Bílá Opava, NS Velká kotlina, NS Světem horských luk, NS Se skřítkem okolím Pradědu, NS S koprníčkem na výlet, NS Rejvíz</p> <p>Oblast hlavního hřebene</p> <p>Mineralogické ZCHÚ zejména na sobotínsku</p> <p>Geologická expozice</p>
--	---	--

<p>c) Kombinace povětrnostních podmínek a rozmanitosti geologického podloží umožnily vznik mnoha druhů organismů a jejich společenstev, které jinde na světě nenajdeme nebo se mohou vyskytovat jen v horách.</p>	<p>Expozice DP ČR</p> <p>Expozice IS</p> <p>Naučná stezka / trasa s panely</p> <p>Weby</p> <p>Prohlídka s průvodcem</p> <p>Digitální průvodce</p> <p>Návštěvnická mapa</p> <p>Programy DP a SEV</p> <p>Programy SCHKO</p> <p>Mobilní infobod</p> <p>Toulavá interpretace</p> <p>Využití informačních míst partnerů v nástupních místech k umístění infotabulí, infomateriálů ad.</p> <p>Informační a propagační materiály</p> <p>Vítání ptačího zpěvu</p> <p>Soví noc</p> <p>Netopýří noc</p>	<p>DP, IS, miniinfobody</p> <p>NS Bílá Opava, NS Velká kotlina, NS Světem horských luk, NS Se skřítkem okolím Pradědu, NS S koprničkem na výlet, NS Rejvíz</p> <p>Oblast hlavního hřebene</p> <p>Lesní a luční ZCHÚ středních poloh mimo zmíněné NS</p>
--	---	---

<p>d) Voda ve všech skupenstvích utvářela reliéf hor. Horské ledovce, voda, mráz a stékající bystřiny vytvářejí podobu hlavního hřbetu se skalními sruby, sutěmi, mrazem třídnými půdami a množstvím údolí, která oddělují hřebeny vybíhající z hlavního hřbetu.</p>	<p>Expozice DP ČR</p> <p>Expozice IS</p> <p>Naučná stezka / trasa s panely</p> <p>Weby</p> <p>Prohlídka s průvodcem</p> <p>Digitální průvodce</p> <p>Návštěvnícká mapa</p> <p>Programy DP a SEV</p> <p>Programy SCHKO</p> <p>Mobilní infobod</p> <p>Toulavá interpretace</p> <p>Využití informačních míst partnerů v nástupních místech k umístění infotabulí, infomateriálů ad.</p> <p>Informační a propagační materiály</p>	<p>DP, IS, miniinfobody</p> <p>NS Bílá Opava, NS Velká kotlina, NS Světem horských luk, NS Se skřítkem okolím Pradědu, NS S koprníčkem na výlet, NS Rejvíz, NS Pasák</p> <p>Oblast hlavního hřebene</p>
---	---	---

<p>e) Bohatství pramenů, pramenišť, bystřin a rašelinišť na svazích v horských sedlech a údolích poskytuje podmínky pro život na vodu vázaných rostlin a živočichů a ovlivňuje klima v celé oblasti.</p>	<p>Expozice DP ČR</p> <p>Expozice IS</p> <p>Naučná stezka / trasa s panely</p> <p>Weby</p> <p>Prohlídka s průvodcem</p> <p>Digitální průvodce</p> <p>Návštěvnická mapa</p> <p>Programy DP a SEV</p> <p>Programy SCHKO</p> <p>Mobilní infobod</p> <p>Toulavá interpretace</p> <p>Využití informačních míst partnerů v nástupních místech k umístění infotabulí, infomateriálů ad.</p> <p>Informační a propagační materiály</p>	<p>DP, IS, miniinfobody</p> <p>NS Bílá Opava, NS Velká kotlina, NS Světem horských luk, NS Se skřítkem okolím Pradědu, NS S koprníčkem na výlet, NS Rejvíz</p> <p>Oblast hlavního hřebene</p> <p>MZCHÚ - rašeliniště, podmáčené louky, apod.</p>
---	---	--

Dílčí sdělení 2

Dnešní podoba Jeseníků je z velké části výsledkem spolupůsobení člověka a přírodních podmínek předurčujících využití hor v minulosti i dnes.

Dílčí, podrobnější sdělení	Prostředky interpretace obecně	Lokality, kde lze sdělení prezentovat nebo které je možné využít
<p>a) Nerostné bohatství a bohatství lesů od středověku lákaly člověka k osidlování Jeseníků. S přibývajícím množstvím lidí v údolích začaly být využívány k hospodaření také horské polohy.</p>	<p>Expozice DP ČR</p> <p>Expozice IS</p> <p>Naučná stezka / trasa s panely</p> <p>Weby</p> <p>Prohlídka s průvodcem</p> <p>Digitální průvodce</p> <p>Návštěvnická mapa</p> <p>Programy DP a SEV</p> <p>Programy SCHKO</p> <p>Mobilní infobod</p> <p>Toulavá interpretace</p> <p>Využití informačních míst partnerů v nástupních místech k umístění infotabulí, infomateriálů ad.</p> <p>Informační a propagační materiály</p>	<p>DP, IS, miniinfobody</p> <p>NS Bílá Opava, NS Velká kotlina, NS Světem horských luk, NS Se skřítkem okolím Pradědu, NS S koprníčkem na výlet, NS Rejvív, NS Pasák</p>

<p>b) Těžba lesů pro zpracování kovů a zemědělské hospodaření měnily krajinu, ovlivňovaly horní hranici lesa i podobu horských luk.</p>	<p>Expozice DP ČR</p> <p>Expozice IS</p> <p>Naučná stezka / trasa s panely</p> <p>Weby</p> <p>Prohlídka s průvodcem</p> <p>Digitální průvodce</p> <p>Návštěvnická mapa</p> <p>Programy DP a SEV</p> <p>Programy SCHKO</p> <p>Mobilní infobod</p> <p>Toulavá interpretace</p> <p>Využití informačních míst partnerů v nástupních místech k umístění infotabulí, infomateriálů ad.</p> <p>Informační a propagační materiály</p>	<p>DP, IS, miniinfobody</p> <p>NS Bílá Opava, NS Velká kotlina, NS Světem horských luk, NS Se skřítkem okolím Pradědu, NS S koprníčkem na výlet, NS Rejvíz</p>
--	---	--

<p>c) Dobýváním kovů vznikly rozsáhlé systémy štol, které se staly domovem mnoha druhů netopýrů.</p>	<p>Expozice DP ČR</p> <p>Expozice IS</p> <p>Weby</p> <p>Návštěvnická mapa</p> <p>Programy DP a SEV</p> <p>Programy SCHKO</p> <p>Využití informačních míst partnerů v nástupních místech k umístění infotabulí, infomateriálů ad.</p> <p>Informační a propagační materiály</p>	<p>DP, IS</p> <p>Relevantní MZCHÚ (např. Franz - Franz)</p>
---	---	---

<p>d) V podhůří vznikaly obce s typickými vesnickými staveními, která byla přizpůsobena drsným horským podmínkám, (jednotný jesenický dům, památkové rezervace).</p>	<p>Expozice DP ČR</p> <p>Expozice IS</p> <p>Weby</p> <p>Prohlídka s průvodcem</p> <p>Digitální průvodce</p> <p>Návštěvníká mapa</p> <p>Programy DP a SEV</p> <p>Programy SCHKO</p> <p>Využití informačních míst partnerů v nástupních místech k umístění infomateriálů ad.</p> <p>Informační a propagační materiály</p>	<p>DP, IS, miniinfobody</p>
---	---	-----------------------------

<p>e) Výměna obyvatel po druhé světové válce způsobila částečné vylidnění, změnu hospodaření a vztahu ke krajině. Zároveň se rozšířilo využití hor k rekreaci a lidská práce v krajině začala různým druhům organismů scházet.</p>	<p>Expozice DP ČR</p> <p>Expozice IS</p> <p>Naučná stezka / trasa s panely</p> <p>Weby</p> <p>Prohlídka s průvodcem</p> <p>Digitální průvodce</p> <p>Návštěvnická mapa</p> <p>Programy DP a SEV</p> <p>Programy SCHKO</p> <p>Mobilní infobod</p> <p>Toulavá interpretace</p> <p>Využití informačních míst partnerů v nástupních místech k umístění infotabulí, infomateriálů ad.</p> <p>Informační a propagační materiály</p>	<p>DP, IS, miniinfobody</p> <p>NS Velká kotlina, NS Světem horských luk, NS Se skřítkem okolím Pradědu, NS S koprníčkem na výlet, NS Rejvív</p>
---	---	---

Dílčí sdělení 3

Jeseníky potřebují péči a ochranu, aby byly stále domovem vzácných druhů a útočištěm člověka před vlivem moderní doby.

Dílčí, podrobnější sdělení	Prostředky interpretace obecně	Lokality, kde lze sdělení prezentovat nebo které je možné využít
<p>a) Ty pestré horské i podhorské louky, lesy a mokřady formované lidskou prací potřebují naši trvalou péči pro zachování jejich druhového bohatství.</p>	<p>Expozice DP ČR</p> <p>Expozice IS</p> <p>Naučná stezka / trasa s panely</p> <p>Weby</p> <p>Prohlídka s průvodcem</p> <p>Digitální průvodce</p> <p>Návštěvnická mapa</p> <p>Programy DP a SEV</p> <p>Programy SCHKO</p> <p>Mobilní infobod</p> <p>Toulavá interpretace</p> <p>Využití informačních míst partnerů v nástupních místech k umístění infotabulí, infomateriálů ad.</p> <p>Informační a propagační materiály</p>	<p>DP, IS, miniinfobody</p> <p>NS Velká kotlina, NS Světem horských luk, NS Se skřítkem okolím Pradědu, NS S koprníčkem na výlet, NS Rejvíz, NS Pasák</p>

<p>b) Probíhající klimatická změna a globalizace přivádějí do Jeseníků nové, dříve se zde nevyskytující druhy rostlin a živočichů, které jsou zdrojem nežádoucích změn ve zdejší přírodě, ohrožují existenci místních druhů a tím křehkou stabilitu a odolnost ekosystémů.</p>	<p>Expozice DP ČR</p> <p>Expozice IS</p> <p>Naučná stezka / trasa s panely</p> <p>Weby</p> <p>Prohlídka s průvodcem</p> <p>Digitální průvodce</p> <p>Návštěvnická mapa</p> <p>Programy DP a SEV</p> <p>Programy SCHKO</p> <p>Mobilní infobod</p> <p>Toulavá interpretace</p> <p>Využití informačních míst partnerů v nástupních místech k umístění infotabulí, infomateriálů ad.</p> <p>Informační a propagační materiály</p>	<p>DP, IS, miniinfobody</p> <p>NS Velká kotlina, NS Světem horských luk, NS Se skřítkem okolím Pradědu, NS S koprníčkem na výlet, NS Rejvíz</p>
--	---	---

<p>c) Vlivem stoupající intenzity lidských aktivit v Jeseníkách mizí území ticha, klidu a tmy, nepostradatelná pro všechny živé bytosti. Křehká společenství rostlin a živočichů i ráz krajiny je snadné poškodit nešetrným turismem a pohybem mimo stezky zejména v zimním období.</p>	<p>Expozice DP ČR</p> <p>Expozice IS</p> <p>Naučná stezka / trasa s panely</p> <p>Weby</p> <p>Prohlídka s průvodcem</p> <p>Digitální průvodce</p> <p>Návštěvnická mapa</p> <p>Programy DP a SEV</p> <p>Programy SCHKO</p> <p>Mobilní infobod</p> <p>Toulavá interpretace</p> <p>Využití informačních míst partnerů v nástupních místech k umístění infotabulí, infomateriálů ad.</p> <p>Informační a propagační materiály</p>	<p>DP, IS, miniinfobody</p> <p>NS Bílá Opava, NS Velká kotlina, NS Světem horských luk, NS Se skřítkem okolím Pradědu, NS S koprníčkem na výlet, NS Rejvív</p>
---	---	--

Dílčí sdělení sdělení 4

Ledovcovými vodami spoluutvářené jeskyně na Špičáku jsou jedněmi z historicky nejdéle doložených jeskyní ve střední Evropě, na jejichž zdech nalezneme velké množství historických nápisů.

Dílčí, podrobnější sdělení	Prostředky interpretace obecně	Lokality, kde lze sdělení prezentovat nebo které je možné využít
a) Jedinečně formované srdcovité chodby v mramorech byly vytvářeny tavnými vodami kontinentálního ledovce, který až do tohoto místa dosahoval ze Skandinávie.	Expozice ve vstupním objektu jeskyní Interaktivní prvky v prostoru před vstupem do jeskyní Weby Prohlídka s průvodcem Specializované programy Správy jeskyní Využití informačních míst partnerů v širším okolí Informační a propagační materiály	Vstupní objekt jeskyní Prostor "shromaždiště" před vstupním objektem Vlastní prostory návštěvnické trasy jeskyněmi IC v okolních obcích

<p>b) Návštěvníci pronikající do jeskyní od 16. století po sobě zanechali množství nápisů a kreseb. Tyto historické nápisy, dokládající návštěvy jeskyně, bychom dnes považovali za nepřípustné vandalství.</p>	<p>Expozice ve vstupním objektu jeskyní</p> <p>Interaktivní prvky v prostoru před vstupem do jeskyní</p> <p>Weby</p> <p>Prohlídka s průvodcem</p> <p>Specializované programy Správy jeskyní</p> <p>Využití informačních míst partnerů v širším okolí</p> <p>Informační a propagační materiály</p>	<p>Vstupní objekt jeskyní</p> <p>Vlastní prostory návštěvnické trasy jeskyněmi</p>
---	---	--

<p>c) Krasové dutiny jsou životním prostorem mnoha druhů netopýrů.</p>	<p>Expozice ve vstupním objektu jeskyní</p> <p>Interaktivní prvky v prostoru před vstupem do jeskyní</p> <p>Weby</p> <p>Prohlídka s průvodcem</p> <p>Specializované programy Správy jeskyní</p> <p>Využití informačních míst partnerů v širším okolí</p> <p>Informační a propagační materiály</p> <p>Netopýří noc</p>	<p>Vstupní objekt jeskyní</p> <p>Prostor “shromaždiště” před vstupním objektem</p> <p>Vlastní prostory návštěvnické trasy jeskyněmi</p> <p>IC v okolních obcích</p>
---	---	---

Dílčí sdělení sdělení 5

Jeskyně Na Pomezí je největší jeskyní v České republice vytvořenou v mramorech s bohatou sintrovou výzdobou.

Dílčí, podrobnější sdělení	Prostředky interpretace obecně	Lokality, kde lze sdělení prezentovat nebo které je možné využít
a) Do velkých hloubek mrazem formovaná jeskyně je součástí stále objevovaného rozsáhlejšího jeskynního systému v mramorovém vrchu Smrčnick a svým charakterem je podobná krasovým oblastem velehor.	Expozice ve vstupním objektu jeskyní Interaktivní prvky v prostoru před vstupem do jeskyní Weby Prohlídka s průvodcem Specializované programy Správy jeskyní Využití informačních míst partnerů v širším okolí Informační a propagační materiály	Vstupní objekt jeskyní Prostor “shromaždiště” před vstupním objektem Vlastní prostory návštěvnické trasy jeskyněmi IC v okolních obcích

<p>b) Pro pestře tvarovanou krápníkovou výzdobu jsou charakteristické velké stalaktity srdcovitého tvaru.</p>	<p>Expozice ve vstupním objektu jeskyní</p> <p>Interaktivní prvky v prostoru před vstupem do jeskyní</p> <p>Weby</p> <p>Prohlídka s průvodcem</p> <p>Specializované programy Správy jeskyní</p> <p>Využití informačních míst partnerů v širším okolí</p> <p>Informační a propagační materiály</p>	<p>Vstupní objekt jeskyní</p> <p>Prostor "shromaždiště" před vstupním objektem</p> <p>Vlastní prostory návštěvnické trasy jeskyněmi</p> <p>IC v okolních obcích</p>
---	---	---

Problémy a vazby, doporučené směry rozvoje

Nedostatečná/problematická komunikace s partnery/spolupráce s partnery a aktéry CR

Současný stav:

V Jeseníkách se prolínají zájmy organizací a institucí veřejné správy, podnikatelského sektoru i nestátních neziskových subjektů (podrobněji viz analytická část KPNV). AOPK ČR hájí na území CHKO veřejný zájem na ochraně přírody a krajiny jak z pozice orgánu státní správy, tak z pozice orgánu odborného. Při tom se přirozeně setkává se zájmy ostatních subjektů, které mohou být mimoběžné, shodné či konfliktní. Poznání záměrů, priorit, motivací a kompetencí jednotlivých subjektů je důležité pro hledání společných cílů krátkodobých i dlouhodobých, pro uskutečňování konkrétních opatření, pro synergické využívání kompetencí a prostředků. Současné personální kapacity na AOPK ČR jsou pro tento úkol nedostatečné.

Návrh:

Systematicky a proaktivně komunikovat a spolupracovat s institucemi a organizacemi v oblasti cestovního ruchu, jejichž zájmy a aktivity vytvářejí předpoklady pro solidní partnerství. Povaha,

intenzita i efektivita komunikace a spolupráce se může lišit případ od případu podle charakteru organizace, historie vzájemných kontaktů a povahy zájmů. Na zřízení a provozu informační platformy by se mohl podílet Dům přírody.

Opatření:

vyhodnotit zájmy a aktivity subjektů působících v Jeseníkách s cílem vytvořit skupinu klíčových partnerů

využít KPNV jako společný základ pro komunikaci a spolupráci – vytvořit pracovní skupinu, která se bude pravidelně ke KPNV potkávat a vyhodnocovat její naplňování

zpracovat komunikační strategii s klíčovými partnery (popis stavu, cílů, hlavních témat, komunikačních nástrojů...)

do praktického uplatňování této komunikační strategie zapojit IS/DP

zapojovat se do dlouhodobých/strategických plánovacích procesů alespoň na regionální úrovni

oslovovat místní /regionální významné/známé osobnosti a zvát je ke spolupráci

ke komunikaci využívat i neformální příležitosti a tyto vytvářet; dávat přednost osobní komunikaci, kdykoli je to možné

hledat společné cíle a prostředky s obcemi, provozovateli IC, nestátními neziskovými organizacemi (spolky, nadace, ústavy), příspěvkovými organizacemi (muzea, knihovny ad.)

komunikaci a spolupráci sledovat, hodnotit a oceňovat

pravidelně (1x ročně?) pořádát společnou konferenci - příležitost k setkání (hodnocení, plánování, diskuse nad významnými tématy, trendy, neformální diskuse...)

mít dostatečnou personální kapacitu na zajištění komunikace a spolupráce s partnery v rámci KPNV (viz aplikační část)

Informační středisko CHKO Jeseníky-Karlova Studánka

Současný stav:

V území je od roku 2018 umístěno IS CHKO Jeseníky, které má dnes provoz omezený pouze na letní sezónu. Z důvodů nedostatečného zázemí informačního střediska v altánu v parku v Karlově Studánce je zapotřebí toto dobudovat do podoby domu přírody s celoročním provozem. Umístění tohoto zařízení v Karlově Studánce, která je hlavním nástupním místem do oblasti Pradědu se ukazuje jako neefektivnější řešení.

Veřejnost i školy se tu mohou seznámit s krásami Jeseníků, probíhají tu ekovýchové programy, tematické přednášky a programy pro veřejnost, například dny s odborníkem, nebo programy pro děti či výstavy. Návštěvníci se tu také dozví, jak se na výletech chovat ke zdejší přírodě tak, aby se zachovala i pro další generace. Vzhledem k technickému stavu IS se však tyto aktivity mohou konat jen v letní sezóně od června do září. V ostatních částech roku nejsou na tomto místě tyto služby poskytovány.

Informační středisko pracuje podle ročního plánu činnosti, v roce 2022 střediskem prošlo asi 15 000 návštěvníků. V roce 2022 se pro veřejnost zrealizovalo celkem 20 akcí s 846 účastníky. Z toho 1 akce se uskutečnila on-line formou.

Veřejnosti byly poskytovány informace v průběhu celého roku 2022. Rozmanité informace se týkaly nejčastěji těchto oblastí: turistika, cykloturistika, doprava, IS a geologická expozice, enviromentalistika, ubytování, stravování, akce pro veřejnost v obci Karlova Studánka a okolí, a obec Karlova Studánka.

Zároveň po celou dobu byla veřejnost informována o programech a tématech AOPK ČR, tj. program Dům přírody a témata Voda v krajině, Návrat velkých šelem a Zdravá příroda pro naše zdraví. Nejčastěji v průběhu chodu IS a akcích pro veřejnost.

Veřejnost měla k dispozici bezplatné informační materiály o přírodě a krajině Jeseníků i návštěvnické pasy a prodejem časopis Jeseníky Rychlebské hory, drobné upomínkové předměty i výrobky ručně vyráběné od místních umělků.

Dále byli pořádány akce pro veřejnost, jejichž tzv. páteří byl v létě program Den s odborníkem. Jednalo se zejména o programy orientované na děti a jejich rodiče. Akce byly zaměřené zejména na seznámení a poznávání jesenické přírody a krajiny i její ochrany. Dále na přírodu a přírodní procesy jako celek a šetrnému zacházení s ní.

Návrh:

Vzhledem k technickému stavu objektu IS je třeba toto přebudovat na Dům přírody s celoročním provozem, aby bylo možno využít potenciálu místa k oslovení většího množství návštěvnické veřejnosti a realizovat také další aktivity, které v současné budově nejsou možné. Altán IS není možné využívat celoročně, nelze v něm realizovat vnitřní programy a jeho technický stav je špatný, hrozí i možnost celkového uzavření během příštích několika málo let. Stavba nového objektu domu přírody je již více než nutná.

Opatření do doby, než bude zrealizován DP:

- udržovat pravidelnou komunikaci mezi AOPK ČR a IS tak, aby vzrostla vzájemná informovanost a spolupráce a byly tak vytvořeny předpoklady pro efektivnější fungování IS jako prostředku naplňování KPNV
- uvnitř AOPK ČR vytvořit takové personální a organizační podmínky, aby příslušné pracoviště mělo dostatečnou a kompetentní kapacitu na pravidelnou a proaktivní komunikaci s IS, monitoring a hodnocení činnosti IS;

Dům přírody Jeseníků v Karlově Studánce

Dům přírody Jeseníků v současné době v území kriticky schází, současné IS je z technických důvodů nedostačující, zejména vzhledem k nemožnosti zajistit celoroční provoz. Vzhledem k velikosti objektu zde není možné instalovat expozice o přírodním a kulturním dědictví Jeseníků, které jsou pro dobrou interpretaci nezbytné. Z těchto důvodů je nutné pokračovat v zahájených krocích na jeho přípravě.

DP by měl nabízet návštěvu tematické expozice o přírodním a kulturním dědictví Jeseníků (vnitřní expozice, využití stávající venkovní geologické expozice) s doprovodnými programy. Veřejnost i školy se tu budou moci seznámit s krásami Jeseníků, budou probíhat ekovýchovné programy, tematické přednášky a programy pro veřejnost, například dny s odborníkem, nebo programy pro děti či výstavy.

Návštěvníci se tu také dozví, jak se na výletech chovat ke zdejší přírodě tak, aby se zachovala i pro další generace.

Návrh:

Vybudovat DP a jeho expozice v souladu s interpretačními potřebami AOPK ČR. Činnosti DP nastavit tak, aby vycházela z KPNV a aby DP byl plnohodnotným prostředkem interpretace a nabízel nejen tradiční, zaužívané a dlouhodobě osvědčené programy a aktivity, ale dokázal reagovat na měnící se interpretační potřeby území.

Opatření:

- vypracovat studii a projektovou dokumentaci DP v souladu s umístěním v Karlově Studánce
 - vypracovat interpretační plán DP a libreto expozice
- uvnitř AOPK ČR vytvořit takové personální a organizační podmínky, aby příslušné pracoviště mělo dostatečnou a kompetentní kapacitu na pravidelnou a proaktivní komunikaci s DP, monitoring a hodnocení činnosti DP ve vztahu ke KPNV; požadovat potřebné personální vybavení po provozovateli DP

Nedostatek parkovišť s pokročilými systémy

Současný stav:

Nedostatek parkovišť je dlouhodobým problémem Jeseníků, který se v posledních letech zesiluje. Nedostatečné množství parkovacích míst, neexistence parkovišť či legálních (místní obyvatele neobtěžujících a přírodní prostředí nepoškozujících) příležitostí k parkování se týká jak nástupních míst do jádrových území či k populárním atraktivitám, tak méně významných, doplňkových lokalit. AOPK ČR se dlouhodobě podílí na jednáních směřujících k řešení problémů spojených s parkováním. Parkování podél místních komunikací je problematické nejen z pohledu OPK (např. poškozování/znečišťování lesních porostů a luk), ale zpomaluje či zabraňuje průjezdu vozidel IZS či hospodářů. Vytipovávání vhodných pozemků a projektová příprava se děje, realizace (vlastní výstavba parkovišť) zatím neprobíhá.

Návrh:

Podporovat z pohledu OPK nekonfliktní návrhy na záchytná parkoviště na vstupech do CHKO či u klíčových nástupních míst, dále na malé odstavné plochy (do 10 aut) v přirozených východištích značených turistických cest a kultivaci či (v nezbytných případech) zkapacitňování parkovacích ploch v blízkosti atraktivit. Využívat managementu dopravy v klidu k managementu návštěvnosti.

Opatření:

- aktivně vstupovat do jednání s investory (obcemi, vlastníky pozemků...), případně jednání iniciovat z pozice partnera
- medializovat problémy s parkováním z pohledu OPK, místních obyvatel i návštěvnického zážitku
- usilovat o spolupráci s Policií (městská, ČR)
- propagovat využívání veřejné dopravy, turistických autobusů, cyklobusů, skibusů...

- u extrémně přetěžovaných lokalit zvážit zavedení aktivního značení upozorňujícího na obsazenost parkovišť na hlavních sjezdech

Klidové oblasti

Současný stav:

I v Jeseníkách obdobně jako v jiných návštěvnický atraktivních územích se mění podoba návštěvnosti; zejména díky pohodlnějším a rychlejším způsobům dopravy se návštěvníci dostávají snáze a rychleji dál od nástupních míst, ráno dříve přijíždějí, večer později odjíždějí. Další tlak na území vzniká používáním dronů, pohybem mimo značené cesty apod. Výsledkem je pohyb lidí, hluk a nedostatek klidu pro místní biotu i v dříve relativně klidnějších částech CHKO. Současná územní ochrana pracuje s územím CHKO z pohledu ochrany stanovišť, je vázána na území výskytu chráněných druhů a tedy na kvalitu přírodního prostředí.

Návrh:

Vymezit prostory (viz kapitola Limity), jejichž hlavní hodnotou a cílem je klidovost chráněná v souvislém, minimálně fragmentovaném území. Přispět k ochraně ubývajících a ohrožených, nicméně legislativně převážně neukotvených hodnot – klid, ticho, tma, samota, „divočina“. Ve spolupráci s partnery podniknout potřebné kroky k ochraně této klidové oblasti.

Opatření:

- Popsat klidovou oblast a zpracovat pravidla jejího režimu, ochrany, péče o ni
- bránit zvyšování turistické zátěže (obezřetný přístup k povolování hromadných akcí, rozšiřování značených tras apod.)
- chránit klidovou oblast před popularizací a propagací (tiskoviny, TIC, destinační management a další partneři, skupiny na fb apod.)
- monitorovat stav a vývoj klidové oblasti z pohledu vývoje bioty tak, aby byla k dispozici solidní argumentace ve prospěch klidovosti (např. přítomnost vlka, rysa)
- zapracovat téma klidovosti do aktivit a ekovýchovných programů pro IS, resp. DP (v kontrastu s obvyklými programy zaměřenými na druhovou ochranu)

Nevhodná propagace citlivých lokalit

Současný stav:

Roste počet návštěvníků, jejichž radost z návštěvy půvabného místa by nebyla úplná, kdyby ji nesdíleli na fb, X, Instagramu a dalších médiích, díky nimž se zpráva o radostném zážitku a krásném místě obratem dostane k tisícům lidí. Dříve klidová, skrytá místa, která nepožívala speciální ochrany uvnitř CHKO, která zůstávala stranou zájmu návštěvníků a bez větších problémů unesla vstup oněch několika osob týdně, se vlivem této většinou nezamýšlené propagace na sociálních sítích stávají cílem mnoha lidí; k poškození míst a fenoménů, které patří, až na výjimky, mezi předměty ochrany CHKO, dochází prostým mnohonásobením počtu návštěvníků (eroze, sešlap, rozšiřování cest, rušení živočichů v době hnízdění a odchovu mláďat, odhazování odpadků, exkrementy a s nimi spojená eutrofizace, přenos diaspor nepůvodních druhů rostlin apod.).

Podobný efekt mívají snímky atraktivních lokalit, skalních objektů, vodopádů apod. umístěné v propagačních a informačních materiálech o Jesenících s nejlepším úmyslem ukázat půvaby tohoto výjimečného území, jsou-li pořízeny z obtížně přístupných míst, případně míst, která nejsou běžným návštěvníkům dostupná z důvodu územní ochrany (MZCHÚ mimo značené turistické trasy apod.), nebo ukazujících oblíbená místa bez návštěvníků.

Návrh:

Ovlivňovat chování návštěvníků na sociálních sítích i partnerů (tvorba propagačních materiálů) tak, aby jejich vlivem nedocházelo k poškozování přírodního prostředí CHKO. Být aktivním tvůrcem žádoucího obsahu, spolupracovat s partnery, s influencery (osobami ovlivňujícími veřejné mínění, názory a postoje komunit na sociálních médiích apod.).

Opatření:

- v rámci AOPK ČR vytvořit/modifikovat pozici pracovníka, který bude systematicky a pravidelně sledovat sociální sítě, věnovat se komunikaci na nich, vzdělávat a vysvětlovat, reagovat na otázky a komentáře, bude schopen kvalifikovaně vstupovat do polemik a konfliktů a obhajovat v nich veřejný zájem na ochraně přírody a krajiny

- vést jednání s partnery, společně hledat řešení problému; přitom vycházet z KPNV a mapy limitů; upozorňovat na konkrétní problémové lokality a smutné příběhy jejich ničení; předcházet vzniku potíží konzultacemi při tvorbě tiskovin, webů apod.

Přetížené centrální/jádrové části CHKO

Současný stav:

Turisticky nejnavštěvovanější části Jeseníků (zejména hlavní hřeben, údolí Bílé Opavy, Rejvíz) jsou do té míry populární a oblíbená, že jsou opakovaným cílem mnoha návštěvníků a neopominutelným cílem všech, kdo do území přijíždějí poprvé. Kdo nebyl na Pradědu, kdo si neprošel Bílou Opavou a neprohlédl Velké Mechové jezírko, jako by v Jeseníkách nebyl. Dopady turistické zátěže na předměty ochrany v nejnavštěvovanějších územích jsou zřejmé a jsou dány více prostým vysokým počtem návštěvníků, v menší míře jejich nevhodným chováním (vstup mimo značené cesty, rytí do skal, odhazování odpadků apod.). Na těchto klíčových místech dnes již prakticky neexistují dny bez návštěvníků.

Návrh:

Opustit myšlenku na odlehčení přetíženým centrálním částem snahou rozptýlit návštěvnost do okrajových, dosud turismem málo zatížených oblastí. Naopak: tyto dosud relativně klidové části nechat nadále v klidu a s vysokou návštěvností se vyrovnat tam, kam směřuje zájem turistů. Dovybavit nejnavštěvovanější území potřebnou návštěvnickou a interpretační infrastrukturou, revidovat (v nutných případech) vedení turistických tras tak, aby konvenovalo zájmům ochrany přírody a krajiny, využít velkého počtu návštěvníků k promyšlené, vtipné, efektivní interpretaci přírodního a kulturního dědictví Jeseníků.

Opatření:

- ve spolupráci s vlastníky a územními partnery pravidelně vyhodnocovat stav silně navštěvovaných lokalit (hlavní hřeben, Bílá Opava, Rejvíz, Červenohorské sedlo, Šerák...). V případě potřeby zpracovat konkrétní dílčí projekt a harmonogram realizace úprav tras a návštěvnické infrastruktury obsahující detailní zhodnocení umístění a stavu infrastruktury, návštěvnického chování a jeho důsledků, návrhy realistických opatření jak na úrovni infrastruktury (změny tras, schodiště, chodníky, vyhlídky, lavičky...),

tak na úrovni interpretace. To vše v pořadí podle priorit OPK a v návaznosti na širší souvislosti pohybu lidí na území Jeseníků

- využívat míst s vysokým počtem návštěvníků k inovativním způsobům interpretace, např. toulavá interpretace na již dnes exponovaných místech, případně v lokalitách s koncentrací rizikového chování návštěvníků
- monitorovat a vyhodnotit efekt realizovaných opatření (alespoň na vybraných místech) a využít pro budoucí úpravy

Rozdílná kvalita a opotřebení návštěvnické a interpretační infrastruktury

Současný stav:

Kromě funkčních naučných stezek a panelů se na území CHKO Jeseníky nachází množství rozpadající se návštěvnické a interpretační infrastruktury (panely na pokraji životnosti, poškozené tabule např. lyžařskými holemi apod.) v intravilánu obcí i mimo něj. Velká část panelů či NS vznikala ve spolupráci více partnerů (Sdružení CR, SCHKO Jeseníky, KČT, mikroregion, obce).

Návrh:

Zajistit, aby se návštěvník na území CHKO ČR setkal jen s takovou návštěvnickou a interpretační infrastrukturou, která bude plně funkční, aktuální, ideálně v souladu s KPNV, interpretačně zdařilá a posilující image jejích vlastníků a správců. Omezovat počet informačních panelů v terénu.

Opatření:

- vyvolat jednání s relevantními organizacemi a institucemi pro spolupráci a vytvoření komplexní dobré interpretační infrastruktury, přesvědčivě (fotodokumentace, popis) prezentovat problém a prosazovat efektivní řešení včetně finančního podílu partnerů
- rozpracovat konkrétní návrhy na obnovu (ale i též možného odstranění) návštěvnické a interpretační infrastruktury v souladu s KPNV tam, kde je to efektivní
- vyzvat vlastníky nelegálních panelů k odstranění, případně zahájit řízení o odstranění stavby/zařízení či zajistit odstranění u těch objektů, jejichž vlastníky nelze dohledat

Turismem podmíněná eroze

Současný stav:

K erozi na intenzivně zatěžovaných stezkách dochází snadno, ztráta půdního pokryvu je nevratná. Eroze je přírodním dějem, ale i jedním ze způsobů poškozování předmětů ochrany. Přispívají k ní všechny skupiny návštěvníků CHKO. Dochází k odnosu svrchní vrstvy půdy, k obnažení kořenů stromů nebo skalního podkladu; erozně poškozené území je mimo jiné neestetické, neharmonické. K erozi dochází na nejfrekventovanějších turistických trasách a na místech, kde dochází k rozšiřování stezek, sešlapu podél cest a vedení paralelních pěšin například vlivem konfliktů pěších, místy i cyklistů. Eroze se objevuje i na místech s nízkým provozem, pokud jde o silně svažitě partie. Cyklisté dále přispívají k erozi opakovaným pohybem mimo zpevněné cesty a tvorbou nelegálních trailových tratí ve zranitelném terénu. Půdní eroze je krokem, který následuje po silném poškození až eliminaci vegetačního pokryvu

sešlapem či jiným pohybem. K vlastní erozi pak následně přispívají zejména dešťové srážky a některé rizikové techniky (např. zablokování kola při brždění).

Návrh:

Zabránit nebo alespoň omezit erozi na turistických cestách a v jejich okolí. Komunikovat s pěšími návštěvníky (i cyklisty), informovat je, ovlivňovat jejich chování ve prospěch OPK, v nezbytných případech využít negativní motivaci finančního postihu. Provést ve spolupráci s vlastníky taková technická (např. svodnice) a organizační opatření na stezkách, která povedou ke snížení eroze. Nebudovat další cesty, ale usilovat o vytvoření takového režimu, aby se pěší (i cyklisté) vešli na stávající cesty, jejichž síť je dostatečně hustá.

Opatření:

- osvětově působit na pěší návštěvníky (cyklisty), informovat je o omezení pohybu cyklistů na turistických trasách a o důsledcích pohybu cyklistů po erozně ohrožených místech pro přírodní prostředí; publikovat v cyklistických časopisech, na webech; umístit informace na nástupních místech; umístit pozitivně motivační slogany na cyklomapách; vymáhat zákaz vjezdu cyklistů tam, kde existuje, označovat pro cyklisty nesjízdné trasy v mapách
- personálně posílit stráž přírody v CHKO Jeseníky a zvyšovat její efektivitu
- optimalizovat síť návštěvnických tras s ohledem na ohrožení erozí, navrhnout protierozní opatření tam, kde je to nutné; usměrňovat tok návštěvníků pomocí poválek, zábradlí apod. tak, aby se eroze minimalizovala
- hledat potřebná řešení ve spolupráci s partnery (vlastníci pozemků, obce, Sdružení CR); nepropagovat klidové lokality ohrožené zvýšenou návštěvností
- Bílá Opava - zajistit jednosměrný provoz návštěvníků zejména v letní sezóně

Horolezectví

Současný stav:

Horolezectví může přispívat k rušení sokolů na hnízdištích a ohrožení snůšky a mláďat opuštěním hnízda. Provozování horolezectví se řídí podmínkami souhlasu, který AOPK ČR vydává ve správním řízení na základě bližších ochranných podmínek CHKO a MZCHÚ. Spolupráce s ČHS je na dobré úrovni, zákaz lezení na skalách v době hnízdění či mimo vymezené období je dodržován.

Návrh:

Zachovat současnou dobrou spolupráci s ČHS jako organizací a s místními horolezci.

Opatření:

- ve spolupráci s ČHS a místními lezci průběžně monitorovat hnízda sokolů a dalších zranitelných druhů

Pořádání hromadných akcí

Současný stav:

Souhlas AOPK ČR s pořádáním hromadných akcí na území CHKO není součástí bližších ochranných podmínek CHKO; problémem dále je, že neexistuje oficiální, obecně přijímaná definice hromadné akce. Realizace organizovaných hromadných akcí má od roku 2017

sestupný trend a daří se je dlouhodobě vymisťovat z problematických lokalit. Problémem je rostoucí počet tzv. virtuálních hromadných akcí, u nichž není jasný pořadatel a tedy je těžké je dohledat a ovlivnit.

Návrh:

Zachovat současný přístup k povolování hromadných akcí, zahrnout je do bližších ochranných podmínek CHKO. Problémům předcházet ve spolupráci s partnery v území (sdílení informací a zkušeností, koordinace postupu...) a lepším poznáním žadatelů/pořadatelů. Jako součást prevence systematicky ovlivňovat očekávání návštěvníků a zvyšovat jejich povědomí o hodnotách CHKO a cílech ochrany přírody. Naučit se řešit excesy spojené s virtuálními hromadnými akcemi.

Opatření:

- monitorovat dodržování podmínek povolených hromadných akcí
- komunikovat se žadateli/pořadateli, zvyšovat jejich povědomí o přírodních hodnotách CHKO, motivovat je k chování hájícímu veřejný zájem na OPK
- jako nástroj pro úspěšnou komunikaci vytvořit jednoduchý „kodex“ ohleduplného sportovce a „kuchařku“ Přírodě přátelské závody v Jeseníkách.

Exkrementy

Současný stav:

V turisticky nejatraktivnějších částech CHKO Jeseníky roste znečištění exkrementy lidskými i psími; vlhčené ubrousky a toaletní papír zatěžují a hyzdí přírodní prostředí, exkrementy zvyšují eutrofizaci prostředí v blízkosti cest a snižují kvalitu návštěvnického zážitku.

Návrh:

Hledat řešení ve spolupráci s partnery, provozovateli ubytovacích a stravovacích zařízení a parkovišť. Prosazovat umístění toalet v prostorech stávajících parkovišť; u nově budovaných parkovišť musí být hygienické zázemí samozřejmostí. Zvyšovat povědomí návštěvníků o tomto specifickém znečištění; motivovat ke změně chování (využívat dostupná WC, plánovat výletní trasy se zřetelem na dostupnost hygienického zázemí; exkrementy po sobě i psech zahrabávat či odnášet; nepoužívat vlhčené ubrousky).

Opatření:

- učinit téma předmětem jednání partnerů ve snaze najít nejvhodnější řešení
- u nově budovaných parkovišť prosazovat umístění kultivovaného hygienického zázemí
- zveřejňovat problém a jeho řešení na webech, v tiskovinách, na sociálních sítích;
- iniciovat vznik ekovýchovných a interpretačních programů zaměřených na zásady vhodného toaletního chování v chráněných územích (přednostně využívám dostupné WC; v přírodě se zásadně vyhýbám používání vlhčených ubrousků; chráním ostatní návštěvníky před vizuální nepohodou vhodným zakrytím výměšků apod.)